

EÖTVÖSLORANDTUDOMÁNYEGYETEM

Bölcsészettudományi Kar

Germanisztika (Scandinavisztika)

ALAPSZAKOS SZAKDOLGOZATE

A skandináv zeneipar hatá az europáo kúltúra

Skandinávia reprezentációja a mainstream zenekultúrában és az Eurovízió

A skandináv zeneipar hatása a európai kúltúra

Skandinávia képviselete a mainstream zenei kultúrában és Eurovízió

2023

Témavezető:

Dr. Annus Ildikó
egyetemi tanár

Gyártva:

Könyv Anna
skandinavisztika alapszakos –
olasz minoros šišťvo

A HKR 336. § ad 76. § (6) pontja sönna:

„... A szakdolgozathoz csatolni kell egy szaklizot azinda, hogy a munka a šiđi saját szemki tēmükte...”

SZERZŐSÉGINYILATKOZAT

Alulírott Bokor Anna (FAVRCC), ezennel utjadjem és aláírásommal megszávestem, hogy az ELTE BTK Skandinavisztika BA alapszakján, Skandinavisztika norvég nyelv szakirányán (olasz minoron) írt jelen szakdolgozatom a saját szemki mértütem, és és amelyit, häsk, täyn, häsk, täy, internetes közör, ösöyy közlés stb.) çittőjel és pontos itikövönok nélkül nem éfütem be.

Budapest, 2023.02.27.

Bokor Anna sk

a szakdolgozat otórejének neve

Külső konzulensként seziteite a szakdolgozatomat Klész Imre, az ESC Hungary magyar Euróvíziós fórum főyszatóje.

Tartalom

0. Előszó	4
1 Bevezetés.....	5
2. Kikérdezés	6
3. Zenei oktatás Skandináviában	6
3.1 Zenei képzés és önkormányzati zeneiskolák.....	6
3.2 Zenei konzervatóriumok és zenei felsőoktatás.....	7
4. A skandináv mainstream zene.....	9
4.1 A zeneipar Svédországban.....	9
4.1.1 A popzene és a betörés a világpiacra	10
4.1.2 A svéd csoda: Max Martin és a popzenei produkció.....	15
4.2 A skandináv EDM zene és a DJ-k térnyerése	18
5. Eurovíziós Dalfesztivál	23
6. A skandináv nyelvek és kultúra képviselése az Eurovízión.....	24
7. Következtetés	27
8. Bibliográfia	31

0. Előszó

Dolgozatomban számos angol nyelvű forrást és angol kifejezést használok, amelyek közül sok nem rendelkezik norvég vagy skandináv megfelelővel, vagy a norvég angol szót használja. Ezekben az esetekben megpróbálom a norvégok által használt hivatalos verziót használni, de a nem norvég angol kifejezéseknél az eredeti angol szót fogom használni. Ez elsősorban a zeneiparban használt szakkifejezésekre vonatkozik, de vannak olyan hétköznapi szavak is, mint pl. *Eurovízió*», amely a szakdolgozatom egyik legfontosabb eleme lesz, és nincs skandináv fordítása, az eredeti angol verziót használjuk.

Azoknál a szavaknál, amelyeknek több megfelelője van a norvég nyelven belül, előfordulhat, hogy mindkét változatot használok, pl. «*a zeneipar*» és «*a zeneipar*». Ha olyan szavakról van szó, amelyek egymás szinonimája, de az egyik eredeti norvég szó, a másik pedig a norvégból átvett angol szó, továbbra is mindkét kifejezést használok. Példák a következőkre: " *előadó*» és «*előadó*» vagy «*művész*». Mindkét változatot használok azokra a szavakra is, amelyek svédből vagy dánból lettek lefordítva, és van egy eredeti norvég és egy másik skandináv nyelvből átvett norvég változatuk, mint pl. «*a pop csoda*» és «*a pop csoda*».

Amikor norvég és külföldi cégekről, emberekről, előadókról, dalokról beszélek, akkor az eredeti nevet vagy címet fogom használni, így nem fordítok semmit angolról norvégra és fordítva. Például egy cégnél meghagyom az eredeti angol nevet, mint pl. *Spotify*» vagy «*Sony Music Sweden*». A könnyebb érthetőség kedvéért minden esetben a fellépők színpadi vagy művésznevét használok, nem a születési nevüket.

A dolgozatom alcímében a "*mainstream zenei kultúra*», és szeretném tisztázni, hogy ez mit jelent. A mainstream egy szakkifejezés angolul, szó szerint fordítva: "*mainstream*». A zeneiparban a többség által elfogadott és támogatott irányzat jelölésére használják. Minden zenei korszaknak megvannak a maga domináns, azaz mainstream irányzatai, amelyek háttérbe szorítják az alternatív, vagy underground irányzatokat. Dolgozatomban a mainstream kifejezés minden ma mainstreamnek számító műfajt felölel, azaz a pop- és rockzenét, valamint az elektronikus tánczenét (EDM) és egyéb irányzatait és alműfajait (pl.: techno, house, dance-pop).

Fontosnak tartom az elején tisztázni ezeket a fogalmakat, mert csak akkor lesz A dolgozat teljesen érthető legyen, és végig fogom venni a három fő zenei műfaj fejlődését a skandináv régióban.

1. Bemutakozás

A skandináv populáris zenének is nevezett skandináv mainstream zene közé tartozik a pop és rockzene az északi országokból. A zenei szcéna olyan legnagyobb zenekarairól ismert, mint az ABBA, a Roxette, az A-ha, az Ace of Base vagy az Európa. Messze ezek a legnagyobb nem metal bandák Svédországból, Norvégiából és Dániából. Számomra a mainstream zene magában foglalja a pop, a rock és az EDM zenét, ezért dolgozatomban erre a három műfajra koncentrálok, és értelmezésem szerint ez a három műfaj alkotja az európai mainstream zenei kultúrát. Dolgozatomban nyomon követem e műfajok fejlődését a skandináv zeneiparban és világgpiaci térhódításukat.

Ha a popzene és a mainstream zene piacára gondolunk, Svédország az USA-val és az Egyesült Királysággal együtt az egyik legsikeresebb ország. Érdekes, hogy Magyarország és Svédország lakossága közel azonos, 10 millióra kerekítve, de a fent említett másik két ország lakossága lényegesen nagyobb. Magyarország zenei piaca nagyon kicsi, míg Svédország GDP-arányosan a világ legsikeresebb slágerzene-exportőre. De nem csak Svédországot kell megemlíteni, a skandináv szomszédok, Norvégia és Dánia is nagyon sikeres a popzenei szcénában, gondoljunk csak a dán Lukas Graham együttesre, amely 2015-ben tört be az európai slágerlistákra «7 év».

Azt is hangsúlyozni kell, hogy a skandináv emberek nagyon ügyesek és ügyesek felismerni a piaci réseket, és gyorsan feltalálják magukat minden helyzetben. A zeneiparban is nagyon jól használják ezt a képességüket, ők voltak az első nemzetek, ahol a zenei streaming szolgáltatások széles körben elterjedtek. Míg Magyarországon mindössze a lakosság 4 százaléka fizet a zenei streaming szolgáltatásért, addig a skandináv országokban szinte minden második ember fizet azért, hogy zenét hallgathasson.¹Ez elsősorban a Spotify terjeszkedésének volt köszönhető, amely egy eredeti svéd zenei szolgáltatási platform, de ma már a világ legnagyobb zenei streaming szolgáltatása az Apple Music mellett. De miért Svédország uralja szinte az egész európai zenei szolgáltatási piacot?

Hogyan lehetséges, hogy a skandináv országok természetesen tehetségesek a zenében? Miért maradhat három ilyen kis nemzet ennyire sikeres a világpiacon? Hogyan exportálhatják a populáris zenét, de mégis készíthetnek saját etnikai hangzású zenét? Mi a kapcsolat a skandináv mainstream zene és az Eurovízió között? Hogyan képesek ezek a periférikus, távoli országok egy ritka nyelvvél, amelyet az északi országokon kívül senki sem ért?

¹A ProArt Zeneipari Jelentés 2020 felmérése szerint Magyarországon mintegy 400 ezer felhasználó fizet a zenei streaming szolgáltatásokért, míg a skandináv országokban 49%. (<https://zeneipar.info/letoltes/proart-zeneipari-jelentes-2020.pdf>) Érdeklődés kelte: 2023.04.13.

el tudna foglalni ilyen pozíciót az angol nyelvű zeneiparban? Szakdolgozatomban egyebek mellett ezekre a kérdésekre keresem a választ, és arra a kérdésre szeretnék választ találni, hogy ez a három nemzet hogyan tud ilyen sikeres lenni a zenei piacon a többi nagy lélekszámú országhoz képest.

2. A kérdés

Felvetődött bennem a kérdés, hogy az USA lakossága 330 millióra van kerekítve, míg Svédországnak csak 10 millió, de vajon miért azonos a zeneipar és dalaik részesedése a listákon? Norvégiában és Dániában egyaránt Svédország lakosságának fele él, de a három skandináv ország együtt fontosabb keveréket alkot a zenei közösségben, mint az USA vagy Nagy-Britannia egyedül. Hogyan nőhet ilyen arányban a zeneipar sikereinek száma a népességhez képest? Hogyan tudnak ezek a periférikus, távoli országok egy ritka nyelvel, amelyet az északi országokon kívül senki sem ért, ilyen pozíciót betölteni az angol nyelvű zeneiparban?

Érdekelt, hogy milyen tényezők húzódnak meg a háttérben, amelyek ezt a hármat teszik a kis lélekszámú országok olyan sikeresek egy ilyen nagy iparágban. Melyek azok a tényezők, amelyek annyira vonzóvá teszik Skandináviát a producerek és a művészek számára? Hogyan fér össze a modern zene és az ország kultúrája, nyelve? Hogyan kapcsolódik a mainstream zene az Eurovízióhoz Skandináviában, és mely eurovíziós produkciók képviselték legjobban a skandinávokat?

Szakdolgozatomban ezekre a kérdésekre szeretném megtalálni a választ, és igyekszem is értelmezni a skandinávok zenei imádatát. A legelején kezdődik, hogy a skandinávok hogyan tanulnak zenét, egészen a zenei világ nagy neveiig. Végül szeretnék néhány következtetést levonni arról, hogy mitől olyan népszerű a skandináv mainstream zene.

3. Zenei oktatás Skandináviában

3.1 Zenei képzés és önkormányzati zeneiskolák

Tehát az elején szerettem volna kezdeni, Skandináviában a zeneoktatással, ami sokkal fejlettebb, mint például Magyarországon, de a nyugati országok iskolai zeneoktatásában is. A skandináv országok mindig is élén jártak a zeneoktatási gyakorlat fejlesztésében és kutatásában. A populáris zene az 1970-es évek óta élénken jelen van a skandináv osztálytermekben, és több mint 30 éve az iskolai tantervek része.

Legány Dénes 1999-es svédországi tanulmányútja után írt a svéd zeneoktatásról. Szavai alapján a zeneoktatásról a következők mondhatók el. A skandinávok már óvodában és általános iskolában kezdik el a hangszertanulást, ugyanúgy, ahogy az angolt is gyerekkorban kezdik el: nagyon fontos a két készség kapcsolata. Azáltal, hogy kiskoruktól közel állnak a zene világához, és azzal, hogy mindenki játszik valamilyen hangszeren, máris sokkal nagyobb előnyben vannak. Ki kell emelni azt is, hogy nem a mi magyar Kodaly-módszerünk szerint tanulnak zenét, nem feltétlenül tanulnak meg kottát olvasni, gyakran hallásból játszanak dallamokat, a gyerekeket pedig a populáris zene megtanulására ösztönzik. „Svédországban a gyerekek általában 9-10 évesen kezdik a zeneórákat. Az összes létező hangszer közül választhatnak. 1-2 évig, amíg a tanuló tehetsége láthatóvá válik a szülők előtt, bérelni azokat a hangszereket. 10-13 éves korban 3 gyereket heti egy alkalommal fél órában tanítanak (kiscsoportban). Ezek a foglalkozások többnyire az általános iskolai tanítási időben zajlanak, tekintve, hogy a legtöbb általános iskola örül annak, hogy diákjaik zenét is tanulnak. A zenetanár házhoz jár, így az általános iskola épületében folyik az oktatás. A tanulók 14-16 éves korukban már heti egyszer 20-25 perc egyéni tanítást kapnak.”²

A tehetséges és érdeklődő tanulók 16-17 éves korukban kezdenek önállóan foglalkozni a zenével, otthon autodidakta módon tanulnak, ami megmagyarázza, hogy a skandináv zenei piacon miért van olyan sok fiatal és önálló művész. .

A tananyag is jelentős eltéréseket mutat (a nemzeti a tananyag észrevehető). De szinte mindenhol megtanulják a gyerekek mindhárom típusú zenei anyagot: népzene, klasszikus és műfaji zenét. A szolfézs zeneelméleti formában történő oktatás megléte az iskola egyéni döntésétől is függ. Az úgynevezett kulturális iskola a magyar művészeti iskola típusának felel meg: zene, tánc, dráma és képzőművészeti ágakkal.

3.2 Zeneművészeti főiskolák és zenei felsőoktatás

Svédországban a felsőoktatásban is megjelent könnyűzenei műfajok eredményeként 1971-ben indult a zenei program. Norvégia három évvel később tette meg az első lépést, ami ahhoz vezetett, hogy évente átlagosan harminc tézis jelent meg a könnyűzene témájában.

²Alapszöveg: „Többnyire 9-10 éves korban kezdik a gyermekek a hangszeres erfössákós. Bármely létező hangszerből lehet válni. 1-2 even through, amíg a növendék taydene nem szállás a szülők számára, bérlük a hangszereket. 10-13 éves korban hetente ginsal 30 percben 3 gyermek otkasasa zajlik (kiscsoportos formana). E sálössések az álössés iskolai tanítási iskolai atiő alat folynak, zaszát arra, hogy az álössés álössés örömmel vesi, ha álöyöik zenét is tanulnak. A zenetanár házhoz megy, zajlik az ésokás az étatás. 14-16 éves korban már heti ginsal 20-25 perc sövösö otkastast kapnak a svetvok.” (<http://www.parlando.hu/Legany.htm>) Leyfálás dámata: 2023. 04. 13., Fordította: Bokor Anna

Ahhoz képest, hogy Magyarországon csak a közelmúltban kezdték beépíteni a könnyűzenét az egyetemi képzések közé, Skandináviában ez már hagyomány.

Mindhárom skandináv országban bőven van lehetőség arra, hogy a hallgatók felsőoktatásban folytassák zenei tanulmányaikat. Svédországban például a stockholmi Királyi Zeneakadémia, a malmői Lund Egyetem Zeneakadémiája és a göteborgi Zeneakadémia. Az oktatás Svédországban ingyenes, általában svéd nyelven tanítanak, a hallgatók pedig alap- és mesterképzésben tanulhatnak zenét. - áll a Norvég Diákok Külföldi Szövetségének honlapján.³ Norvégiában a Norvég Zeneakadémia (NMH) mellett kilenc egyetemen tanulhatsz zenét: többek között Ansgarban, Hamarban, Voldában, Bergenben, Levangerben és az Agderi Egyetemen – Campus Kristiansandban.

„(...) az első kifejezetten másoknak szóló felsőfokú zenei képzés Norvégiában A nyugati klasszikus zenénél – jelen esetben a jazz – 1979-ben jött létre Trondheimben. A populáris zene azonban már néhány évvel korábban elkezdett „beszivárogni” a norvég felsőoktatásba az egyes tanárok érdeklődését tükröző speciális kurzusok révén. néhányan pedig a hallgatók saját erőfeszítéséből választottak a populáris zenéhez kötődő témákat szakdolgozataikhoz. Ettől kezdve a populáris zene bevonása a norvég felsőoktatásba egyre meredekebb és szélesebb úton nőtt.”⁴(Petter Dyndahl; Sidsel Karlsen; Siw Graabræk Nielsen; Odd Skårberg:*A könnyűzene akadémizálása a felsőoktatásban: Norvégia esete*; 2016)

A Royal Danish Conservatory of Music Dánia legrégebbi zeneakadémiája, amelyet 1867-ben alapítottak. Ezen kívül a Jyske Musikkonservatorium és a Rytmsk Musikkonservatorium az ország két legrangosabb zenei intézménye. A popzene bevonása a zenei főiskolákba 1974-ben kezdődött, amikor az Oslói Egyetem zenetudományi programja keretében készült egy anyag a modern, kortárs jazzről. Azóta folyamatosan növekszik a könnyűzene témakörben írt szakdolgozatok száma, Norvégiában az éves átlag 30 felett van. Három norvég felsőoktatási intézmény dominál a könnyűzene témakörben. A lapokat megvizsgálva kiderül, hogy a legnagyobb érdeklődés a modern jazz iránt van, ugyanakkor nagy népszerűségnek örvend a rock és a pop.

³(<https://www.ansa.no/Studier-i-utlandet/For/fag/estetiske-studier-og-musikk/musikk/sverige/>) Érdeklődés kelte: 2023.04.13.

⁴Szöveg: „(...) Norvégiában az első, kifejezetten a nyugati klasszikus zenén kívüli más műfajokra – jelen esetben a jazzre – irányuló felsőoktatási program Norvégiában 1979-ben jött létre Trondheimben. A könnyűzene azonban már néhány évvel korábban megindult. belemenni a norvég felsőoktatásba az egyes tanárok érdeklődését tükröző kurzusokon keresztül, illetve a hallgatók saját erőfeszítései révén, néhányan a népszerű zenével kapcsolatos témákat is választották tudományos dolgozataikhoz (...). Ettől kezdve Norvégiában a populáris zene bevonása a felsőoktatási zenei oktatásba egyre meredekebb és szélesebb úton halad.” Fordította Bokor Anna

Az egyik tényező, amit szeretnék kiemelni, hogy a közösségi főiskolák sokféle területen nyújtanak tudást témakör, nem mélyreható, de éppen annyira, hogy felkeltse az emberek érdeklődését, és vannak népfőiskolák, amelyekben zeneoktatás is szerepel, és ezzel együtt egy stúdió is, ahol ki lehet próbálni a hangszereket. Ez nagyon eltér a magyar viszonyoktól, ahol nem szabad csak hozzányúlni a hangszerekhez, mert drágák és a gyerekek elrontják őket ügyetlen kezükkel. De nem éppen a skandinávok hozzáállása hoz több zenészt? És a nagy számok törvénye alapján nem lesz több zenészből több világsztár?

4. A skandináv mainstream zene

Ahogy már az elején kifejtettem, végig fogom vinni a mainstream zene fejlődését a zeneiparban az északi országokban, különösen Svédországban. Ebben az értelmezésben a mainstream zene tehát magában foglalja a pop, a rock és az EDM műfajokat, amelyek nagy hatással voltak a skandináv zeneiparra.

4.1 A zeneipar Svédországban

Van valami, ami az elmúlt 50 év legnagyobb popdalában közös, és ez valami ország. Egy kis ország a felelős sok mai és múltbeli slágerért, köztük minden idők legismertebb dalaiért, és ez az ország Svédország. A világ legnagyobb popsztárjai közül sokan svédok által írt és producerkedő dalokat adnak elő. A Billboard Top 200-on körülbelül minden nyolcadik dalt a svédok írják vagy produkálják.⁵Sokszor – különösen a 2010-es években – svédok által írt dalok szerepeltek az USA top 10-es listáján. Ma is sok svéd dalszerző és producer van a világ legjobbjai között. De miért Svédország felelős a pop olyan sok legnagyobb dalszerzőjéért és produceréért? Miért van ekkora kereslet a svéd zene exportjára, és hogyan jutott el Svédország oda, ahol most van? Ebben a fejezetben bemutatom, honnan indult Svédország zenei sikerei 1974-től napjainkig, és kik voltak azok a nagy nevek, amelyek előremozdították a popzenei exportot.

⁵"2014-ben az amerikai Billboard popslágereinek első számú slágereinek 25%-át svédok írták." Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) – *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Jan Gradvall

4.1 Popzene és betörés a világpiacra

Amikor eldöntöttem, hogy meg akarom érteni, miért a svédok lettek a legjobbak Az amerikai dalszerzők és producerek, úgy gondoltam, valószínűleg a svéd popzene történetével kellene kezdenem. Ez a történet Benny Anderssonnal, az ABBA tagjával kezdődik.

„A hatvanas években a The Hep Stars nevű bandában voltam, egy rock and roll bandában, igazából. Feldolgozó dalokat játszottunk. Aztán jött a Beatles. Úgy értem, ők írták a saját zenéjüket, én pedig úgy voltam vele, hmm. Nos, ha ők megtehetik, talán mi is. Aztán arra gondoltam: ha tudok egy jó dalt írni, akkor valószínűleg kettőt is. És ha tudok két dalt írni, akkor hármat. Ezért úgy döntöttem, hogy kipróbálom, és megnézem, működik-e.”- mondta Benny a Netflix This Is Pop című sorozatában. Működött. Björnnel, Anni-Friddel és Agnethával összefogva, és mindegyik nevük kezdőbetűjét átvéve megszületett az ABBA. Benny azt mondta, hogy ha azt akarják, hogy az emberek tudják, hogy léteznek, akkor valami nagyot kell tenniük. Ezért úgy gondolták, hogy kipróbálhatják az Eurovíziós Dalfesztivált, amely akkoriban (és még mindig) óriási volt. Ezzel az 1970-es évek második felébe érkeztünk, amikor elkezdődött a svéd popzene exportja.

Az Eurovízió 1974 volt az egyik olyan év, amikor az országok bármilyen nyelven énekelhettek. Az ABBA azt mondta, ha megengedik nekik, hogy angolul énekeljenek, akkor muszáj, mert az nagyobb sikert adna, mintha svédül énekelnék. Itt már vissza is mutatok az előző fejezetben leírtakra, hogy a zene és az angol nyelvtudás kapcsolata már itt is megmutatkozott. Fontosnak tartották, hogy angolul énekeljenek, mert tudták, hogy így több emberhez eljut a zenéjük. Svédországban az emberek nagyon jól tudnak angolul, és persze elég alapvető, hogy ahhoz, hogy valaki a globális popzene világában legyen, tudnia kell angolul beszélni és énekelni. Ezzel a svédeknek némi sikerük volt.

Abban az évben az ABBA megnyerte az Eurovíziós Dalfesztivált dalával «*Waterloo*» és berobbantak a köztudatba, azóta évekig uralták a listákat különböző országokban. A csoport egy jelenség volt, és megmutatta a svéd zenészek jövő nemzedékeinek, hogy lehetséges Skandináviából származni és nemzetközi sikereket elérni. Itt szeretném hangsúlyozni, hogy a svéd könnyűzene már itt is összefonódott és kéz a kézben járt az Eurovízióval, míg más nemzeteknél ez nem feltétlenül van így. Úgy gondolom, hogy a svédok számára ez az egyik kulcstényező a zeneiparban, amit megláttak a népszerűsítés lehetőségében

Alapszöveg: „A '60-as években a The Hep Stars nevű bandában voltam, egy rock and roll zenekarban, tényleg. Borítókat szoktunk csinálni. Aztán jött a Beatles. Úgy értem, saját zenéjüket írták, és én arra gondoltam. Hmm. Nos, ha ők meg tudják csinálni, talán mi is meg tudjuk csinálni. Akkor azt gondoltam: ha tudok egy jó dalt írni, akkor valószínűleg kettőt is tudnék írni. És ha tudok két dalt írni, akkor tudok írni három dalt. Szóval ott a helyszínen úgy döntöttem, hogy oké, kipróbálom, és megnézem, működik-e. Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 3:04/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

zenéjét egy hatalmas zenei színpadon, amely egész Európa zenéjét szolgáltatta. Benny Andersson a dalukat "*Waterloo*» egy európai hagyományos schlager, egy európai sláger. Carl Magnus Palm svéd író és történész a This Is Pop című dokumentumfilm-sorozatban azt mondta *találatok* kategy német szó, ami egyszerűen azt jelent *sláger* / *sláger*, és inkább dallamra épült. Egyszerűen más, mint az angol és az amerikai popzene. Megjegyzem, hogy a német szó *találatok* magyar is átvette, és a magyar nyelvben így írják *veri*. Azt is hozzátette, hogy az Eurovízió akkoriban arról szólt, hogy az emberek szmokingba és estélyibe öltözve énekeltek egy balladát vagy valami nagyon vidám kis dittyet, és jött az ABBA a glam rock jelmezeikkel és valami rockdallal. Ilyen még nem volt az Eurovízió. Szerintem ez a sikerük igazi titka, hogy valami egészen újat mutattak a világnak. És azt is hozzáteszem, hogy a fellépőruháik akkoriban kicsit extravagánsnak, később pedig elég viccesnek tűntek, de a különleges jelmezek oka a svéd adótörvény volt. A ruhák költsége csak akkor nem volt adóköteles, ha másképp nem, csak fellépésekre lehetett használni, így az ABBA a jelmezekben is divatot teremtett. Benny azt is mondta a dokumentumfilm-sorozatban, hogy "Amikor valaki egy olyan kis országból, mint Svédország, világsikereket ér el azzal, amit csinál,⁷Úgy gondolom, hogy önmagában ez a hozzáállás, a svédek mentalitása a motorja az egész nemzeti sikernek.

Elmondható, hogy az ABBA tekinthető az első professzionálisan menedzselte popcsapatnak. Az ABBA a zenei videók egyik úttörője volt, ők készítették az első videoklippeket - bár mai szemmel egyszerűnek tűnik - ami hozzájárult a csoport népszerűségéhez. 1972 és 1982 közötti aktív évtizedüket nagy koncertturnéik jellemezték, minden évben egy-egy új nagylemezük, mindegyik több nagy slágerrel. Népszerűségük sok országban nagyobb volt, mint hazájukban. Pályafutásuk során több mint 100 dalt adtak ki, és a becslések szerint 385 millió lemezt adtak el. Továbbá "*Waterloo*» tartalmazza a leghíresebb dalaikat «*Tánckirálnő*», «*Mamma mia*», «*Gimme!, Gimme!, Gimme!*» és «*Voulez-Vous*». A popzene történetében kevés bandának sikerült akkora legendává válnia, hogy még ma is hárommillió lemezt adnak el világszerte, hatásuk ma is kimutatható.

Végül az ABBA sikere más svéd bandákat is arra inspirált, hogy kövessék a nyomdokaikat. Példaképekké váltak az ország más művészei számára. Ezek a csoportok alapozták meg napjaink legnagyobb nemzetközi popsztárjait. Az ABBA uralkodása után a popzene tája átalakulóban volt

⁷Alapszöveg: "Ha valaki egy olyan kis országból, mint Svédország, világsikert arat, azzal, amit csinál, mindenki megérti. Nos, ha megteheti, mi is meg tudjuk csinálni." Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 8:50/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

változtatással. A rock uralta a listákat, és szükségük volt egy rockzenekarra, hogy a következő svéd csapat lehessen nemzetközi szinten. Ezzel 1989-ig jutunk el. "A svéd popzene globalizációjának következő svéd pillanata a Roxette volt."⁸ mondja Ola Johansson, szakértő és professzor. A Roxette sikerei az 1980-as évek végén Svédországból indultak ki, mert hazai sikereket értek el, és elkezdtek felfedezni a nemzetközi lehetőségeket. Például svéd helyett angolul kezdtek énekelni, ami már az ABBA eredménye volt, és sok skandináv produkció az ő hatásuk miatt kezdte el használni az angolt a dalaiban. Roxette hatalmas, globális szupersztárrá válásának története egy svédországi amerikai cserediákon, Dean Cushmanen alapult. Svédországban hallotta a zenekart, ahol sikeresek voltak, és visszahozta az Egyesült Államokba, szülővárosába, Minneapolisba, és bemutatta egy helyi DJ-nek. Az a DJ azt gondolta, hogy ez a dal: *"A megjelenés"* nagyon jó volt. A dal egyik DJ-től a másikhoz került, és egyre több rádió játssza a dalt, és a hallgatók megszerették, így első számú sláger lett, és évekig sikerrel jártak Svédországon kívül is. Különösen érdekes, hogy Roxette dala *"Hallgass a szívedre"* a magyar politikai élet kultikus zenéjévé vált, mivel a rendszerváltás után a FIDESZ magyar párt kampányzenéjeként használták. A dal 1989 egyik legsikeresebb kislemeze lett, az Egyesült Államokban és Kanadában az első helyet érte el, de Európa-szerte is nagy sikert aratott. Az Amerikában, a világ legnagyobb zenei piacán elért sikerek mértéke minden olyan kis ország számára, mint Svédország, mércéje.

A svéd zeneexport az 1990-es években a Cheiron stúdió slágereivel száguldott tovább és olyan csoportok amerikai hódításai, mint a Roxette, az Európa és a The Cardigans vagy az Ace of Base. Ola Håkansson, a Stockholm Records vezetője a Netflix dokumentumfilm-sorozatában így nyilatkozott: „Ha már egy kis piac, akkor ki kell lépnie a piacán. Főleg a zenében, szerintem, ha van rá lehetőség.”⁹ Első bandája az Ola & The Janglers volt, ezt követte újhullámos bandája, a Secret Service. Aztán megalapította saját kiadóját, a Stockholm Records-t, egy nagy céllal, meg akarta találni az új ABBA-t, és megtalálta a The Cardiganst.

Az ABBA csúcseinak elérése minden bizonnyal nagy feladat. A 90-es évek elején volt egy új és friss hangzású csoport azonban készen állt erre. Az ABBA-val és a Roxette-tel ellentétben Svédország következő nagy exportcikke Európa táncparkettjein született. A 90-es évek elején az Ace of Base megjelent a zenei listákon. Ulf Ekberg, az Ace of Base tagja elmondta, hogy megtalálták azt a ritmust, amit meg akartak csinálni, és elkezdtek keresni a producert, aki csinálta.

⁸Alapszöveg: "A svéd popzene globalizációjának következő svéd pillanata a Roxette volt." Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 9:56/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

⁹Alapszöveg: „Ha már egy kis piac vagy, ki kell lépned a piacodból. Főleg a zenében, szerintem, ha van rá lehetőség.” Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 12:12/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

megtudta, hogy a SweMixtől jött. A SweMix egy rendkívül kicsi kiadó volt, inkább egy DJ-szervezet volt. Adtak neki egy kazettát, és megkérdezték, akar-e a producerük lenni. DennizPopnak hívták. Három héttel később már a stúdióban voltak, és elkezdtek dolgozni a "*Minden amit szeretne*". Ulf azt mondta: "Ahogy közeledtünk a végső verzióhoz"*Minden amit szeretne*», minden nap kísérleteztünk a ritmusokkal, majd elmentünk egy klubba, eljátszottuk és megnéztük, hányan kezdtek el táncolni rá. Ha volt olyan rész, ahol az emberek nem táncoltak annyit, akkor tudjuk, hogy ezt a részt meg kellett változtatnunk, hogy minden este tesztelhesük a dalt, ének nélkül. Olyan dalokat akartunk, amelyek a táncparketten és a rádióban is működnek, ugyanazzal a verzióval."¹⁰Fontos volt, hogy legyen egy dal, amit a DJ-k játszhattak a klubokban, mert az Eurodance akkoriban masszív műfaj volt, alapvetően felváltotta a 80-as évek végi rockdominanciát Európában. De az Egyesült Államok zenei stílusa inkább soul, R&B és reggae volt. A szabályok, hogy mit tehettek az Eurodance-szel, sokkal szélesebbek voltak, mint a rock and roll vagy a reggae. Az Eurodance-ben mindent megengedtek.

Denniz Pop eljátszotta a dalt, kipróbálta a táncparketten, és valójában betöltötte a táncparkettet, mindenki szerette őt és a dalt a klubokban. Eközben nem az Ace of Base tagjai voltak az egyetlen zenészek, akik együtt akartak dolgozni a DennizPoppal. Nemcsak az Ace of Base-nek, hanem például Dr. Albannak is készített. Amikor először kiadták "*Minden amit szeretne*" és akkor "*A jel*», mindenhol nagyon jól működött. Európában, Ázsiában és az USA-ban is. Ez volt a legnagyobb debütáló album sok-sok év óta. A dal sikere felvitte Denniz Popot a világlistákra. Elkezdtek bejelentkezni más producerekbe és így tovább, és a Cheiron Studios lett. Ola Johansson, professzor és szerző elmondta: „Amikor az Ace of Base világméretű jelenséggé vált, az Egyesült Államokban mindenféle előadó és lemezcég hirtelen leszállt Stockholmba, és mindannyian szerződést akartak kötni a Cheironnal, hogy készítsen, rögzítsen és írjon előadók számára. . »¹¹ Így vált a Cheiron a 90-es években Svédország és külföld vezető lemezstúdiójává. Denniz Pop Svédország legjobb fiatal producereit csábította a Cheironhoz.

Jan Gradvall és Lola Akinmade Åkerström a svéd zenéről szóló 2017-es tanulmányukban a következőképpen ír a svéd zeneexport fejlődéséről: „(...) a mai svéd popexport alapjait az 1990-es években fektették le igazán azokkal a dalszerzőkkel és producerekkel, akik

¹⁰Alapszöveg: „Amikor az „All That She Wants” végleges verziójához közeledtünk, minden nap kísérleteztünk a ritmusokkal, majd elmentünk egy klubba, eljátszottuk, és megnéztük, hányan kezdenek el vele táncolni. Ha egy rész miatt nem táncolnak annyit az emberek, akkor tudtuk, hogy ezt a részt vagy a megállót meg kell változtatni, hogy élhessük, minden este teszteljük a dalt, ének nélkül. Olyan dalokat szerettünk volna, amelyek a táncparketten és a rádióban is működnek, ugyanazzal a verzióval.” Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 15:20/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

¹¹Alapszöveg: "Amikor az Ace of Base világméretű jelenséggé vált, az Egyesült Államokban mindenféle előadó és lemezkidó hirtelen leszállt Stockholmba, mindannyian szerződést akartak kötni a Cheironnal, hogy készítsenek, rögzítsenek és írassanak előadók számára." Netflix – This Is Pop sorozat /Stockholm Syndrome 18:30/ (<https://www.netflix.com/title/81050786>), Fordította: Bokor Anna

Denniz PoP (1963–1998) és Cheiron Studios köré csoportosult a stockholmi Fridhemsplanban. A PoP (...) egy nem hierarchikus munkamódszert hozott létre, a dalírást csoportmunkaként, ami befolyásolta a modern nemzetközi popzene létrejöttét és hangzását napjainkban.”¹²(Gradvall; Åkerström: *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*; 2017)

Ez az együttműködési mentalitás elterjedt a nagy kiadók és producerek között, és mindenki Svédországra és a Cheiron Studiosra kezdett kacsintgatni, mindenki Denniz Poppal akart dolgozni. Tudták, hogy a svédek által végzett munka precíz és jó, mert a zenei felkészültségük is nagyon jó, csodálatos technikusaik vannak, és ismerik a sláger receptjét. Éppen ezért nemcsak Európában, hanem Amerikában is elterjedt a svéd dalszerzők és producerek híre, és ezzel beindult egy olyan ciklus, aminek hatásai a mai napig érezhetőek.

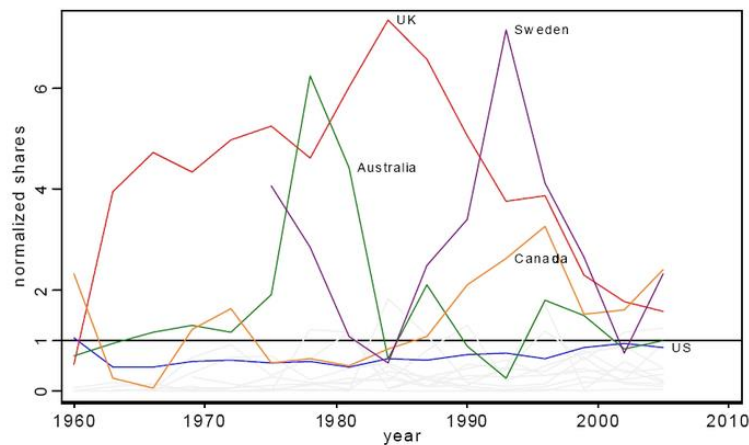
Az Egyesült Államok legnagyobb bandája akkoriban a Boyz II Men volt, és mindenki a fiúbanda sikerét kezdte utánozni. Véletlenül az első banda, amelyet az Egyesült Államokból küldtek felvételre a Cheiron Studioshoz, egy akkor még ismeretlen orlandói, floridai együttes, a Backstreet Boys volt. Felvették a kislemezt „*Úgy akarom*» a Backstreet Boystól, és 1996-ban jelent meg albumuk, amely platínaalbum lett, és a Billboard Hot 100 2. helyére került. 1998 végén kezdték meg a Backstreet Boys következő Millennium albumának gyártását, és ekkor jelent meg. egy fiatal amerikai, ismeretlen lány, Britney Spears a «...*Bébi Még egyszer*». Debütáló albuma nemzetközi siker lett, és egy tinédzser legkelendőbb nagylemeze lett a történelemben. A Millennium és a ...Baby One More Time album is több mint tízmillióan kelt el. Mivel Britney a slágerlisták élén állt, a Backstreet Boys pedig jó úton halad, hogy minden idők legnagyobb fiúbandájává váljon, Svédország megtalálta a módját, hogy a pop-szupersztárok gyára legyen. A pop-szupersztárok exportálása helyett világszerte elismert producereket hoztak az országba, és ezek a producerek importálták a tehetségeket.

Antal Dániel magyar pénzügyi elemző egy 2020-as cikkében a következőképpen írja le a svéd zeneexportot: „Az az igazán érdekes, hogy mely országoknak sikerül súlyuk felett zenét exportálniuk, és mely országokban van olyan erős a hazai zenei élet, hogy viszonylag keveset importálnak. találatokat. (...) Svédországot sokan az ABBA sikerével asszociálják, pedig ez még csak a kezdete volt a világpiacra való betörésnek, és az ország folytatta az angol nyelvű popzenét. Bár a csúcs kétségtelenül az 1980-as években volt, a gyártás folytatódott

¹²Alapszöveg: „(...) A mai svéd popexport valóban az 1990-es években alakult ki, amikor a dalszerzők és producerek Denniz PoP (1963–1998) és a stockholmi Fridhemsplan Cheiron Studios körül gyűltek össze. A PoP, (...) egy nem hierarchikus munkamódszert, a dalírást csapatmunkaként teremtette meg, ami befolyásolta a modern nemzetközi popzene létrejöttét és mai hangzását.” Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) –*A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Jan Gradvall, Fordító: Bokor Anna

Az 1990-es évek a briteknél versenyképesebb és a növekvő kanadai export a fent felsorolt domináns csoportoknak köszönhetően. Szerintem méretéhez képest a svéd zenei szcéna a legszínesebb, a kiemelkedő teljesítmény pedig nem egyetlen zenekarhoz köthető, hanem komplett szubkultúrák kiszolgálásához: a svéd pop, indie, metál, punk mind fontos helyet foglal el a svéd életben. zenefogyasztók. »¹³Ez alapján elmondható, hogy a svéd zenei export gyorsabban fejlődött, mint az Egyesült Államok és Kanada zeneexportja.

Fernando V. Ferreira és Joel Waldfogels készített egy tanulmányt, amely 22 ország popzene piaci részesedését hasonlította össze gazdaságukkal 1960 és 2007 között. Megfigyelhető, hogy a svéd zeneexport gyorsabban fejlődött, mint az Egyesült Államok és Kanada zeneexportja.

1. ábra: Zenei export a GDP-hez viszonyítva 1960-2007¹⁴

Összegezve elmondható, hogy az ABBA volt az első skandináv produkció, amely nemzetközi szinten is áttört és bekerült a köztudatba, és ez indította el a 80-as, 90-es évek növekvő svéd popzenei exportját. A 90-es években egy új generáció kezdődött - elsősorban a már említett Cheiron Stúdióknak és Denniz PoP-nak köszönhetően - és szárnyaik alá vették a később sikeressé vált fiatalokat, például Max Martint.

¹³Basic text: "Az mely kálósíkáz az, hogy mely kálósík nálás sájt súriuknál szeitsebb zenei exportra szert tenni, az mely kálósínak van olyan erás belföldi zenei életük, hogy relatív mák slágert importál (...). Bár a tippet kétségőzál a nyölkvana years jelentett, in the nineteen years is vyncernékepebebb volt a brit és a felvötese kanadai exportnál. Svédországban tálág a Cardigan's jelentett vászátó produkicót in the nineteen years. I think a svec zenei élét a legszínesebb a szcéna szcénehéz, és a kimagasló performance nem egy-egy zenekarhoz, hanem komplett szúbkultúrák szúbkúlázásához: a svéd pop, indie, metál, punk mind-mind fontos szénfolt a zenefogyasztók lídena." (<https://danielantal.eu/hu/post/2010-09-25-zeneexport/>), Leyfálás dámata: 2023.04.13., Fordította: Bokor Anna

¹⁴1. ábra forrása: Ferreira, FV, & Waldfogel, J. (2013). Pop internacionalizmus: A fél évszázados világzene-kereskedelem kiszorította a helyi kultúrát?. The Economic Journal, 45. oldal, 8. ábra.

4.1.2 A svéd popcsoda: Max Martin és popzenei produkció

Märta Grauers megkezdi tanulmányait *Poppionjärer és a propagandaprojekt*val vel következő mondat: "Az 1990-es évek óta a "svéd zenei csoda" kifejezést használják Svédországnak a világ legnagyobb zenei exportőreként való leírására."¹⁵(Märta Grauers: *Poppionjärer & propaganda projekt – Kritikai diskurzuselemzés a svéd zenei csoda bemutatásáról a kulturális újságírásban*; 2016)

Märta szakdolgozatában kifejti, hogy kutatásai során észrevette, hogy a kifejezés A "svéd zenei csoda" kifejezést többféleképpen használják, ezért azt is szeretném tisztázni, hogy mit is értek ez alatt. Számomra a kifejezés minden zenei műfajt magában foglal, ha azt szeretném jelezni, hogy mainstream vagy popzenéről beszélek, akkor inkább a "svéd popcsoda" kifejezést használom. "Svéd dalszerzői csodaként" is használják, de szerintem félrevezető csak dalszerzőkről beszélni, tekintve, hogy egyes DJ-k vagy előadók, énekesek is sikeresek lettek, annak ellenére, hogy nincs saját szerzeményük. Ha mindezt együtt veszem, szívesen használom a "svéd popcsoda" kifejezést, mert szerintem ez áll a legközelebb ahhoz a konkrét képhez, amit mindenki elképzel. De ahogy a dolgozatom legelején is írtam, mindkét változatot használom, főleg azért, mert a norvégok nem használják a kifejezést önmagában, ellentétben a svédekkel.

A Cheiron Studio öröksége és Denniz Pop sikere csak a kezdete Svédország felsőbbrendűségének a globális popzenében. A 2010-es években többször is előfordult, hogy az Egyesült Államok top 10-es listáján szereplő dalok felét egy svéd férfi írta. Amikor Katy Perry fellépett a Super Bowlon 2015 januárjában, az általa előadott első öt dalt is ez a férfi írta.¹⁶Max Martin volt a svéd dalszerző, aki számtalan megapop dalt írt, és aki az összes sláger háttérében állt. Max énekesként kezdett a Cheiron lemezkiadóhoz szerződötett rockbandában. A Denniz Pop irányítása alatt kapott mentorálással Max Martin nagyon gyorsan hírnevet szerzett magának. Max Martin több mint egy évtizede dolgozik a szakmában, és minden idők egyik legnagyobb dalszerzőjévé vált.

Nehéz nem elfogultnak lenni azzal kapcsolatban, hogy Max Martin milyen hatást gyakorolt a populáris zenére. Dalszerzőként csak John Lennon és Paul McCartney áll az élen

¹⁵Alapszöveg: "Az 1990-es évek óta a "svéd zenei zseni" kifejezést használják Svédországnak a világ legnagyobb zenei exportőreként való leírására." Märta Grauers: *Poppionjärer & propaganda projekt – Kritikai diskurzuselemzés a svéd zenei csoda bemutatásáról a kulturális újságírásban*; 2016, Összefoglaló, Fordította: Bokor Anna

¹⁶Alapszöveg: „A 2010-es években több alkalommal az USA Top 10-es listáján szereplő dalok felét svédek írták. Amikor Katy Perry fellépett a Super Bowlon 2015 januárjában, az első öt dalt a svéd Max Martin írta.” Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) – *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Jan Gradvall

minden idők legtöbb első számú találata. A kilencvenes évek végén történt áttörése óta a svéd dalszerző-producer popdalszerző mesterré változott, és 25 Billboard Hot 100 első számú slágert írt olyan énekeseknek, mint Ellie Goulding, Adele, Justin Timberlake, Ariana Grande, Taylor Swift, The Weeknd és még sok más... Azt írta például: «*Én leszek*» *NSYNC, «*A Kissed a Girl című filmben*» Katy Perrynek, Kelly Clarksonnak «*mióta elmentél*», P!nks «*És akkor mi van*», Ed Sheerantól a Coldplay-ig Martin mindenkivel dolgozott.

2019-ben Martin elkezdett dolgozni a & Juliet című zenegépes musicalben, ahol a legnagyobb slágereit használták fel. A történet egy „mi lenne, ha” forgatókönyvre összpontosít, ahol Júlia nem hal meg Shakespeare Rómeó és Júliájának végén. Ebben az összefüggésben Bill Sherman, a & Juliet zenei felügyelője, hangszerelő és hangszerelő a BBC Culture-nek elmondta, hogy Martinnal együtt dolgozni „napi mesterkurzus volt a popdalok írásában és felépítésében”. Sherman a svédet "a popdalszerző Yodájaként" emlegette.¹⁷, és ez a becenév tökéletesen leírja, mekkora tekintélye van a szakmában. Valójában azt mondhatjuk, hogy ez a név a "svéd popcsoda" amerikai változata. Nagyon fontos megjegyezni, hogy Max Martin meglehetősen nagy csapatban és a legjobbakkal dolgozik, nem egyedül. A neve láttán érdemes még legalább 30-40 tehetséges zenészt, producort és dalszerzőt hozzáadni, akikkel együtt dolgozik, mert lehetetlen, hogy egy ember ennyit elbírnjon. Ő legfeljebb a karmestere, a kivitelezője, ha úgy tetszik, a produkciónak. A mai napig azt mondja, hogy az összefogásnak köszönhető, hogy ennyire eredményes tud maradni, nagyon kommunikatív ember, igazi csapatjátékos, jó szeme van a tehetséghez és a tehetségkutatáshoz. Azonnal tudja, hogy kivel dolgozzon együtt, és talán ez a sikerének titka.

De mitől olyan sikeres és eredményes a nemzetközi zeneiparban? Mi a titka, és miért szeretnek a művészek annyira vele dolgozni? Sok szakember azt állítja, hogy jellegzetes bombasztikus stílusával slágereket készít, ritkán ad interjút, és alacsony a nyilvánosság előtt, és e kettő kombinációja teszi őt olyan híressé és sikeressé abban, amit csinál. Sokan rámutatnak az általa írt egyedi és hangulatos szövegekre. Ola Johansson szerint nem az a legfontosabb, hogy mit mondanak a szövegek, hanem az, hogy az szépen folyjon a szóban forgó dallal. Mire Benny Andersson azzal válaszolt, hogy valójában ezt csinálták az elején az ABBA-val. Mindig a zene volt az első, övék volt a zene, aztán szavakat adtak hozzá.

¹⁷Alapszöveg: „Bill Sherman, a & Juliet zenei felügyelője, hangszerelő és hangszerelő a BBC Culture-nek azt mondja, hogy Martinnal való együttműködés napi mesterkurzus volt a popdalok írásában és felépítésében. Sherman a svédet, aki ritkán ad interjút és alacsony a nyilvánosság előtt, "a popdalszerző Yodájához" hasonlítja. BBC – Nick Levine: *Max Martin: A világ legjobb popdalszerzőjének titkai*, 2019. november 19. (<https://www.bbc.com/culture/article/20191119-max-martin-the-secrets-of-the-worlds-best-pop-songwriter>), Leyfálés dátuma: 2023.04.18., Fordította: Bokor Anna

A dalszöveg nyelvezetének egyszerű tartása a dal jelentését is sokkal inkább fokozza elérhető. Fontos megfigyelés itt, hogy Max nem angol anyanyelvű, úgy nőtt fel, hogy angol zenét hallgatott anélkül, hogy tudta volna, mit jelentenek a szavak. Így a szavak hangzására és alakjára összpontosított, valamint arra, hogyan illeszkednek a dallamhoz. Carl Magnus Palm svéd író és történész a *This Is Pop* című dokumentumfilm-sorozatban így nyilatkozott: "A svéd slágerzenében hallható melankólia csipetnyi, ha úgy tetszik, főként az életkörülményeinkből fakad, abból, hogy ebben élünk. sötét, hideg vidék messze északon."¹⁸Még Ulf Ekberg is az *Ace of Base*-től azt mondta, hogy az angol a svédek második nyelve, így leegyszerűsítik a nyelvet. Amikor leegyszerűsítik a szöveget, egy japánnak nagyon könnyű énekelni, például: *Csak egy másik babára vágyik*». Mindig a dallamról szólt, és azt hiszem, hogy ezek a dalok némelyike ma is megállja a helyét. Ezeknek a furcsa és talán ellentmondásos szövegeknek volt egy másik következménye is, emlékezetesek voltak. Max Martin munkája jól ismert melodikus ragyogását mutatja, de nem ragaszkodik semmilyen hangzáshoz vagy produkciós stílushoz.

Sophia Somajo svéd énekes és dalszerző rámutatott, hogy sok dalszerző és producer próbálja utánozni a mai zenét, vagy készíteni belőle egy verziót. De hatásai véletlenek. "Például ha veszel egy riffet egy P!nk vagy *NSYNC dalból, az olyan, mint egy Black Sabbath riff." Somajo azt mondja, hogy a mai dalszerzők „most már tudják, hogy ha egy hard rock riffet játszunk szintetizátoron, az úgy hangzik, mint a mai popzene. Csak azért, mert Martin csinálta először.”¹⁹

Ahogy fentebb is írtam, Martin nem gyakran látható a nyilvánosság előtt, és ritkán ad interjút, de óriási népszerűségnek örvend. Talán ez azzal magyarázható, hogy a svédeknél van valami Jantelagen²⁰, ami nagyon különleges Skandináviában. Alapvetően ez azt jelenti, hogy nem szabad azt hinned, hogy jobb vagy bárki másnál. A producerek számára ez azt jelenti, hogy hagyják, hogy a művész legyen a művész, és úgy gondolják, nem baj, ha a háttérben áll. Ezt nem a svédek tanulják az iskolában, vagy nem a szülei tanítják nekik, hanem az, ahogyan a svédek élnek. Az, hogy nem szívesen beszélnek sikerükről, nagy része lehet annak, hogy miért olyan sikeresek. Talán ez az alázatos hozzáállás a kulcsa "a svéd popcsodának".

¹⁸Alapszöveg: "Az a melankólia, amit a svéd slágerekben hallhatsz, ha úgy tetszik, főleg az életkörülményeinkből fakad, abból, hogy ebben a sötét, hideg vidéken élünk északon."

¹⁹Alapszöveg: "Sophia Somajo svéd énekes-dalszerző, (...)"Sok dalszerző és producer hallgatja a mai zenét, és megpróbálja utánozni, vagy verziót készíteni belőle" - mondja. „De a befolyása véletlenszerű. Például, ha kivennéd a riffet egy P!nk vagy egy NSync dalból, az olyan, mint egy Black Sabbath riff." Somajo azt mondja, hogy a mai dalszerzők "most már tudják, hogy ha kemény rock riffet játszol egy szintetizátoron, az úgy hangzik, mint az aktuális popzene", de rámutat: "Ez csak azért van, mert Martin csinálta először." BBC – Nick Levine: *Max Martin: A világ legjobb popdalszerzőjének titkai*, 2019. november 19. (<https://www.bbc.com/culture/article/20191119-max-martin-the-secrets-of-the-worlds-best-pop-songwriter>), Leyfálás dátuma: 2023.04.13., Fordította: Bokor Anna

²⁰A jelenség részletesebb leírása kibővítené a dolgozat hatókörét, ezért csak utalok rá és kifejtem.

Egy szűk stockholmi pincestúdióból Denniznek örökre megvolt Pop és Max Martin felvállalva a dalszerzők és producerek szerepét a popzenében. Ahelyett, hogy amerikai sztárokat importált volna felvételekre, Svédország most elkezdte exportálni producereit Los Angelesbe, hogy ott tehetséges énekesekkel dolgozzanak együtt. Lehet, hogy a popzene jövője megíratlan, de biztos vagyok benne, hogy a svédek nagy szerepet fognak játszani a megírásában.

4.2 A skandináv EDM zene és a DJ-k térnyerése

A 2010-es évek elején kirobbanó EDM-korszak gyökeresen újat hozott fejezet a skandináv zeneiparban, amely a klubok és a DJ-k világát is forradalmasította. Ahogyan az ABBA korábbi sikerei inspirálták az 1990-es években híressé vált skandináv művészeket, a későbbi skandináv művészek sikere is jelentős hatással volt a megjelenő új skandináv produkciókra. De aztán a korábbi sikertől függetlenül megindult Svédországban a house zene hulláma, ami aztán teljesen szervezetlen és eszméletlen volt.

Måns Mosesson ezt írja Avicii-ről szóló önéletrajzában: "Kezdetben az volt a négytagú ABBA, amely a svéd népzene precíz harmóniákkal és ízléses akkordokkal ötvözve világlágereket alkotott. (...) A hetvenes években sokan unalmasnak tartották őket, de a történelem megerősítette dallamos és precíz kompozícióik létezését. Amikor a kilencvenes évek elején az elektronikus tánczene végigsöpört Európán, a SweMix cég hasonló pop-hatású klubzenét készített."²¹(Måns Mosesson: *Tim – Avicii: Hivatalos életrajz*, 2021)

A 90-es évek techno és house bulik térnyerése nem csak az USA-t érintette, az elektronikus zenei hullám Skandináviát is elérte. Főleg a berlini fal leomlásának köszönhetően, amely egy új világ és egész Európa szabadságának kezdetét jelentette, egyfajta eufórikus, tomboló hangulat uralkodott a fiatalok körében, akik elkezdtek illegális partikra járni egész Angliában és Németországban. Ez Skandináviában is elindított egy house és dance-pop hullámot.

A 80-as, 90-es években még egy DJ is más feladatokat látott el, mint manapság. A hagyományosban A DJ-k célja továbbra is a közízlés formálása és új dalok megismertetése volt. A régi idők DJ-i még mindig azok igényeit szolgálták ki, akik esténként a partikán táncoltak, miközben producerek vagy dalszerzők is voltak. Ez megváltozni látszott a 90-es évek végén és a 2000-es évek elején, amikor a zene elérhetőbbé vált a hétköznapi emberek számára.

²¹Basic text: "Kezdetben ott volt a négytagú ABBA, amely a svéd népzene pontos harmóniákkal és conasces akkordokkal kombinálva világlágereket hőtt szállá (...). A hetvenes évek sokan unalmasnak tartták ahát, a történné gegemat sáyttata a dallamos és pontos composzóik létjogosultságát. At the early of the nineteen years, az elektronik tánczene mägársöpört Európán, a SweMix sánskággó ságá pophatású klubzenéket prágánd. Måns Mosesson: *Tim – Avicii: Hivatalos életrajz*, 2021, 79. oldal, Fordította: Bokor Anna

a korabeli bakelitlemezeket és kazettákat pedig felváltották a CD-k. Ráadásul az internet elterjedése miatt könnyebben lehetett másolni, kalózkodni, mint korábban, így az új zenék könnyen eljutottak a kevésbé tehetősekhez. Addig az emberek fizikailag is vásárolhattak albumokat, kislemezeket, vagy a rádióból kazettára vehették fel, más lehetőség nem volt. Az Internet megjelenésével minden zenéhez sokkal könnyebben hozzá lehetett férni, és ennek következtében a zeneipar néhány évre tényleg lelassult, a DJ-k eredeti funkciója pedig háttérbe szorult.

Így jelent meg a mai értelemben vett első úttörő DJ, Eric Prydz a színpad. Eric Prydz svéd DJ és zenei producer 2004-ben vált híressé az EDM slágerrel «*Szólj*». Igazából ő indította el az EDM hullámot, amely nem csak Skandináviában indult, és ennek eredményeként sok skandináv zenész és producer lett DJ. Ő ihlette meg például a mára legendássá vált Swedish House Mafia megalakulását, a három fiatal Axwellt, Steve Angellot és Sebastian Ingrossót szóló DJ-ként a 90-es évek végén és a 2000-es évek elején. Angello és Ingrosso Stockholmban felnőtt gyerekként ismerték egymást, és karrierjük kezdetén gyakran dolgoztak együtt. Måns Mosesson azt írja könyvében, hogy Eric Prydz 2007 nyarán találkozott először Sebastian Ingrossóval, és ez jellemezte a Swedish House Mafia megalakulását. A hivatalosan 2008 végén alakult csapatot "a mainstream progresszív house zene arcainak" nevezték. miközben ők tulajdonították a 2010-es évek elejének EDM fellendülésének alaphangját, jobban, mint bármely más produkció a modern tánczene történetében. Megmutatták, hogy bár elektronikus zenét készítettek, dalaikkal, például a kislemezükkel még mindig fel tudtak jutni a toplistákra. *Egy (a te neved)*» 2010-től vagy «*Ne aggódj, gyermek*» 2012-től, amivel a Billboard top 10-be került. A csoport 2012-ben bejelentette, hogy feloszlik, és a Swedish House Mafia három alapítótagja közül kettő 2014-ben és a következő öt évben újra egyesült, Axwell és Ingrosso szerepében Axwell & Ingrosso duó, Angello szólóban dolgozott. Ekkortájt jelent meg egy fiatal svéd fiú az EDM színterén.

„A 2010-es évek elején (...) a Swedish House Mafia robbanékonyságával (...) megjelent a zenei színtéren. Stockholmban egyszerűen tudták, hogyan kell slágereket készíteni. (...) Sebastian Ingrosso, a Swedish House Mafia tagja segített Tiěstónak eligazodni a svéd éjszakai életben, 2010 februárjában pedig a Berns klubban ismerkedett meg Arash-val. Arash adott neki egy pendrive-ot Avicii legújabb dallamaiból.²²(Måns Mosesson: *Tim – Avicii: Hivatalos életrajz*,

²²Alapszöveg: „A 2010-es évek elején (...) a Swedish House Mafia a robbanékonyságával tók fel a zenei színtéren (...) Stockholmban szinte sempekt tudták, hogyan kell slágereket fyártani. (...) Sebastian Ingrosso, a Swedish House Mafia tagja, a Tiěstónak eligazodni a svéd jasszaki életét egyik tagja, és 2010 februárjában a Berns klubban öszefutott Arashsal. Arash ogdadott neki egy pendrive-ot, amelyen Avicii legzómári számmái voltak.” Måns Mosesson: *Tim – Avicii: Hivatalos életrajz*, 2021, 79-80. oldala, Fordította: Bokor Anna

2021) (Arash Avicii hírhedt producere és legjobb barátja volt, és ő kapcsolta össze a fiút a zenei világgal, hogy dalait a nagyközönség is megismerhesse. Tiesto, a holland DJ pedig már igazi legendává vált akkor ő volt a teljes EDM műfaj első és legfontosabb képviselője. Az EDM ipar sokat köszönhet Tiesto karrierjének, hiszen ő volt az elsők között, aki lefektette a mainstream elektronikus zene alapjait, és ő alakította a stílust. , ami akkor még nagyon rétegzett volt, mainstream.) Avicii az elektronikus tánczene egyik legnagyobb képviselője. Amikor 16 évesen elkezdett remixelni, egyre többen akartak vele dolgozni, és hangzásával bekerült a szakmai körökbe. Valójában elég gyorsan megtalálta a sajátos hangját, amelyet mérföldekről is felismerhetett,²³

Avicii az EDM időszakába esett, amikor maga az EDM fejlődött és egy bizonyos a szubkultúra, amely az elektronikus zene volt, ugyanúgy tömegtermékké kezdett válni, mint kortársai, a Swedis House Mafia, David Guetta és Tiësto. Egyre több márkanév kezdett kiemelkedni az egyszerű zenész-producer-DJ szcénából, így rengeteg pénz ment be az iparba. Az EDM mindig is a szórakoztatóiparról és a pénzről szólt, míg a techno és más underground műfajok mindig is a lázadásról és az egyéni alkotói szabadságról szóltak.

Avicii a „Levels, as ellentétben” című dalával tört be a nemzetközi piacra pop- és rockdalokra még soha nem volt példa Svédországban vagy máshol egy szubkultúrából kifejlődött műfajban, ami akkoriban teljesen egyedi volt. És innentől nem volt megállás, olyan slágerekkel vált ismertté, mint a "Hey Brother", "Ébressz fel", «Rádszoktam», «A napok», «Az éjszakák», «Várakozás a szerelemre», «Nélküled", és "Én lehetnék az a valaki» Nicky Romeróval. Eközben tehetséges fiatal DJ-k jelentek meg a színen, mint például a holland Martin Garrix, aki 2013-as slágerével robbant be a köztudatba «Állatok». De meg kell említeni, hogy egy másik fiatal norvég DJ is ekkor kezdett betörni az elektronikus zenei szcénába, Kygo néven.

Mára már a CD-ket is teljesen felváltotta az internet, és a zenehallgatás már nem volt kézzelfogható, de az interneten a zenei színtér a Youtube, a SoundCloud, a Spotify és az Apple Music volt. A Spotify és a SoundCloud svéd úttörők voltak a zenei streaming szolgáltatásban, és ez tovább lökte a skandinávok felemelkedését a zeneiparban, de ezúttal

²³"Ha Avicii vealada meg is hódította Amerikát, akkor az bizonyára ezen a napon, 2011. júni 26-án hórytór." Måns Mosesson: *Tim - Avicii: Hivatalos életrajz*, 2021, 103. oldal, Bokor Anna fordítása

A skandinávok nemcsak producereken és zenészeken keresztül, hanem a zeneipar más területein is fontos szerepet töltenek be. Kygo például a SoundCloud weboldalon keresztül tört be a színre, ahol publikálta zenéjét, és Ed Sheeran dalának remixével vált igazán híressé. "In See Fire» 2014-ben. Avicii szárnyai alá vette Kygo-t, és úgy segített elindítani karrierjét, ahogy Dennis Pop segített Max Martinnek a 90-es években. Olyan dalokkal, mint „Tűzkő» és «Csillagnézés» örökre beírta nevét az elektronikus tánczene történetébe, és most a legnagyobb fesztiválokon lép fel. Kygo már az iskolában is a popzenét tanuló generációhoz tartozik, ez abból is látszik, hogy a zongorát tökéletesen ötvözi a modern tánczenével és a house hangzásokkal, zongoratudását a mai napig kamatoztatja előadásaiban. A Kygo áttörése remekül szemlélteti, hogy mitől olyan jó a skandináv zeneoktatás, nem régi módszereket alkalmaznak, hanem a modern zenével is megismertetik a gyerekeket, ami később nagyon jövedelmező lehet az országok számára, ha olyan szupersztárokat képeznek ki, mint Avicii vagy Kygo. Aviciihez hasonlóan Kygo is nagyon gyorsan megtalálta saját hangzását és stílusát, és mára a house fő képviselője, neve automatikusan azonosításra kerül a house stílussal. A két skandináv DJ nemcsak munkakapcsolatot, hanem nagyon szoros barátságot is kialakított, és Avicii tragikus halála 2018-ban nemcsak norvég barátját, hanem az egész EDM világot megrázta. A posztumusz album (*Órák* 2019-ben megjelent) Kygo is szerepelt, aki Avicii számos dalát befejezte, és saját dalait dedikálta barátjának.

A skandináv együttműködés tankönyvpéldája nem csak a svéd és norvég DJ-k kapcsolata lehet, hanem más skandináv művészekkel való együttműködés is. A skandináv együttműködés egyik legjobb példája Kygo és Lukas Graham együttes közös dala, amelyet már a Bevezetőben említettünk. *Láz»*, amely helyett Kygo új, 2022-es albumán szerepelt. A dal remekül ötvözi Kygo védjegyének számító house stílusát és Lukas Graham énekesének, Lukas Forchhammernek a különleges hangját. Azt is tökéletesen tükrözi, hogy a skandinávok milyen tehetségesek a zenei stílusok keverésében, és milyen jól tudnak együtt dolgozni.

Az elektronikus zene felfutása a 2010-es évek elején egész Európára jellemző volt, de különösen az északi régióban (Hollandia, Svédország, Norvégia) sok DJ és producer vált híressé. Ez a zeneoktatást is megreformálta, mert az egész EDM-robbanás olyan következményt hozott magával, hogy a fiatalokat itthon is érdekelte a zeneszerzés, egyre többen akartak híressé válni, így kezdték látni az ún. *oktatóvideóka* YouTube-on, és otthon autodidakta módon zenét tanulni. A skandináv zeneoktatás gyorsan felismerte ezt a hiányosságot, és ma már iskolákban és egyetemeken is elsajátíthatók olyan dolgok, mint a produkciós, keverési, mastering és üzleti ismeretek. Ezt látva és olyan fiatal skandináv zenészek hatására, mint Kygo vagy Avicii, egyre több skandináv

olyan feltörekvő zenészek a dance-pop és a popzene színterén, mint Alesso vagy Alan Walker. Ugyanúgy, ahogy annak idején az ABBA hatására egyre több skandináv zenész vált nemzetközileg ismertté, elmondhatjuk, hogy a történelem valóban ismétli önmagát.

5. Eurovíziós Dalfesztivál

Az Eurovíziós Dalfesztivál vagy egyszerűen Eurovízió egy nemzetközi énekversenyt, amelyet 1956 óta évente rendeznek meg, így ez a világ leghosszabb éves nemzetközi televíziós zenei versenye. A második világháború után Európa egyfajta egységesítő televíziós műsort akart, amely elősegítheti az európai országok közötti együttműködést. Ez 1950-ben kezdődött az Európai Műsorszolgáltatók Uniójának megalapításával, amely azóta is az Eurovízió rendezője. Magát az Eurovízió szót 1951-ben használta először egy brit újságíró, 1956-ban pedig Svájcban rendezték meg az első dalfesztivált, amely még kísérleti jellegű volt, és a jól bevált olasz Sanremói Dalfesztiválra épült. Az első versenyen a skandináv országok egyike sem vett részt, de viszonylag hamar csatlakoztak az európai énekversenyhez. Az EBU aktív tagjai, valamint meghívott társult tagok (nem feltétlenül európai országok), jogosult versenyezni, és 2022-ig 52 ország vett részt legalább egyszer. Minden résztvevő ország műsorszolgáltatója egy eredeti dalt sugároz, amelyet egy énekes vagy csoport élőben ad elő. Minden ország tíz kedvenc dalára ítéli oda a pontokat, a zenei szakemberek és az ország nézőinek véleménye alapján, és a legtöbb pontot elérő dalt hirdették ki a győztesnek.

Az Eurovízió fontos tévéműsor volt, azon kevesek egyike, amelyet a tévében lehetett látni rajta az idő ráadásul egy földrajzi entitás közösségét hangsúlyozta jóval azelőtt, hogy Európa valóságos politikai entitás lett volna, az EU létrejötte előtt. Ma már inkább egy rétegzenei eseményről van szó, aminek még mindig óriási közösségépítő ereje van, de nem hasonlítható össze a 2000-es évek előtt, az internet nélküli korban létező politikai tartalommal. Nem véletlen, hogy sokáig az volt a szabály, hogy a versenyen csak anyanyelven lehet énekelni - az üzenet a kulturális sokszínűség volt, hogy minden ország megmutathassa a maga kultúráját, hangzását. A rendezvény erőssége éppen ebben rejlett, illetve abban, hogy bekerülhetett azon kevés csatornák egyikébe, amelyek ilyen műsorokat sugároznak, így sokkal nagyobb népszerűsége tettek szert az Eurovízióon részt vevő énekesek és zenekarok.

Való igaz, hogy ma az Eurovíziós Dalfesztivál inkább pán-európai párt. Míg kezdetben kimért, komoly zenei esemény maradt, addig a rock'n'roll európai inváziójával egyre több könnyűzene jelent meg a versenyen, így

ma inkább világszínvonalú könnyűzenei eseménynek tekintjük. De eredeti rendeltetése megmaradt, remekül mutatja be az országok sokszínűségét, kultúráját, számos tehetséges előadó nemzetközi karrierjét segíti. Benny Andersson maga mondta, hogy az Eurovízió tökéletes alkalom az ABBA számára, hogy nemzetközileg is ismertté váljon, és tudták, hogy zenéjük sok országba eljut a versenyen keresztül. Abban az időben, az internet előtt, sokkal nehezebb volt nemzetközi elismerést szerezni, az Eurovíziós Dalfesztivál pedig azon kevés lehetőségek egyike volt, amelyeket a kis országok művészei kihasználhattak.

Sok világsztár vált híressé az énekverseny miatt, így van vitathatatlan, hogy az Eurovíziós Dalfesztivál, mint program, mekkora hatással volt a múltban a közízlés alakulására, amíg csak televízió volt. Később, az internet korával ez megváltozott, de a mai napig vannak olyan előadók, akiket az Eurovíziónak köszönhetően fedez fel a közönség, ilyen például a 2021-es dalfesztivál győztese, az olasz Måneskin együttes, amelynek legutóbbi albuma készült. a már említett Max Martin által.

Szerintem igaz, hogy az Eurovízió változott az évek során, és ma már nem egészen ugyanazokat a feladatokat látja el, mint korábban (mint ahogyan például a dj-k munkája is megváltozott a 90-es évek végén), de a műsornak továbbra is megvan a joga létezni, van rá igény, és sikerült megőriznie azt a szellemiséget, amely kezdettől fogva az európai egység megteremtése, a sokszínűség és a kultúra előmozdítása érdekében volt.

6. A skandináv nyelvek és kultúra képviselése az Eurovízió

Igaz, a skandináv országok ma arról híresek, hogy milyen ügyesen lavíroznak a mainstream zenében, és egyre több neves popénekesük van, de továbbra is fontosnak tartják a kultúrájuk ápolását, és ez az Eurovízió is többször megmutatkozott. Ahogy már leírtam, az Eurovízió eredeti célja az volt, hogy jobban összehozza az európai országokat, és együtt ünnepelje a hagyományokat és a kulturális különbségeket. Így a skandináv országok is többször engedtek bepillantást kultúrájukba, 1973-ig kötelező volt az országoknak a saját nyelvükön énekelni, így minden dalt norvégul, svédül vagy dánul adtak elő.

A skandinávok számára fontos volt a számi kultúra bemutatása, amely tökéletes Példa a norvég Eurovíziós versenyzőre, Sverre Kjelsbergre és Mattis Hættára 1980-ból, akik elénekelték dalukat "*Sámiid Ædnan*» (*Sami ország*) számi nyelven. A dalt az észak-norvégiai számi önkormányzati mozgalma ihlette. Szóba kerül a régió hagyományos zenéje, a joik is. 2019-ben a norvég KEiiNO zenekar is a számi képviselőt erősítette a "*Szellem az égen*» című dalt a történelmi csata ihlette

az egyenlőségért. A csoport az elektropop, a dance pop és a számi népzene műfaját keveri. A döntőn az ő közreműködésük kapta a legmagasabb pontszámot a távsvavazáson, ez is mutatja, hogy a dal fontos volt a közönségnek, és egyetértettek az üzenettel. A KEiiNO a norvég nemzeti döntőn, a Melodi Grand Prix 2021-en is részt vett a " dallal *Emlékmű*», és második lett a versenyen. Svédországból Roger Pontare is tökéletes választás volt a képviselőre, mert ő számi származású. Kétszer képviselte Svédországot az Eurovíziós Dalfesztiválon, 1994-ben (duett Marie Bergmannel) *A csillagok*» és 2000-ben a *«Amikor a Szellemek a nevemet szólítják»*. A dalok kiemelik az őslakos népek hagyományait, területük és kultúrájuk védelmére tett erőfeszítéseiket. Pontare 2000-es szólóelőadásán az észak-svédországi lappföldi őslakosokhoz (és Norvégia, Finnország és Oroszország északi régióihoz) kapcsolódó számi jelmezt viselt. Ezek a dalok viszonylag jól szerepeltek, ami azt mutatja, hogy az európai emberek érdeklődnek a számi kultúra gyökerei iránt, és támogatják az egyenlőséget és a kisebbségek képviselőit. A kisebbségek képviselőit például az is segíti, hogy 2023-ban Dánia először küld feröeri származású versenyzőt, Reiley képviseli majd őket.

Természetesen a skandináv kultúrához hozzátartoznak a vikingek is, amit az amerikai populáris kultúra szeret kihasználni. Egy 2018-as cikkben egy régész rámutatott, hogy „Dánia viking témájú nevezése az idei Eurovíziós Dalfesztiválra meglovagolja a jelenlegi popkultúra történelmi skandináv tengerészek iránti rajongásának hullámait”.²⁴ Jonas Rasmussen képviselte Dániát az Eurovízió 2018-ban a "*Magasabban fekvő*». Rasmussen kifejtette, hogy a dal a konfliktusok békés úton történő megoldásáról és az erőszaktól való tartózkodásról szól, és Magnus Erlendsson, Orkney grófjának 12. századi izlandi sagái ihlették. Viking előadásával és a szintén vikingnek tűnő énekesekkel, valamint a fagyos, hideg északi színpadképpel és a viking hajókkal tette még hitelesebbé előadását. Szerintem a dal az egyik legjobb skandináv bejegyzés az Eurovízió elmúlt évéből. "Úgy tűnik, Jonas Flodager Rasmussen énekes is illik a viking témához, bozontos vörös szakállával és hosszú, vad hajával nem messze a martalócok klasszikus képétől, akik uralkodtak - és terrorizálták - a skandináv régiót és azon túl a 8-11. században."²⁵ áll a cikkben. Az év norvég dala 2023-ban *«Királyok királynője»*, írta Alessandra

²⁴Alapszöveg: "Az idei Eurovíziós Dalfesztivál viking témájú nevezésével Dánia görgeti a popkultúra jelenlegi elragadtatásának hullámait a történelmi skandináv tengerészek iránt."

²⁵Jonas Flodager Rasmussen énekes is a viking témájú szerepet keresi, bozontos vörös szakállával és hosszú, vad hajával nem messze a 8-11. században a skandináv régiót és azon túl uralkodó - és terrorizáló - portyázók klasszikus képétől. " A helyi Dánia - *Dánia Eurovíziós nevezése a vikingek iránti időnk jele*, 2018. február 12. (<https://www.thelocal.com/20180212/denmarks-eurovision-entry-is-a-sign-of-our-viking-loving-times/>) Leyfálás dátuma: 2023.04.18., Fordította: Bokor Anna

Viking elemeket is tartalmaz és erősíti a viking imázst, tetszik, hogy a dalban benne van a skandináv mitológia szelleme, a viking szellem ideálisan integrálva a modern EDM hangzásba.

A norvégok a hegedű hangszerként való használatát is nagyon ügyesen beépítették eurovíziós dalaikban, és két győzelmük is emlékezetes hegedűdallamokból született. Az egyik a dal volt: *Nocturno*», az 1995-ös Eurovíziós Dalfesztivál győztes dala, amelyet a norvég Secret Garden együttes adott elő norvég nyelven. Az előadás nagy része hegedűszekció volt, ami *Nocturno*» a verseny történetének leghosszabb instrumentális szólamú dalára. A dalt a varázslatos hangzás mellett a sötét, északi színpadkép és a némi kelta elemet felvonultató előadás tette különlegessé. A 2009-es Eurovíziós Dalfesztiválon Alexander Rybak képviselte Norvégiát a *«Tündérmese»*, amely Norvégia harmadik győzelmét jelentette. A verseny után a dal az utóbbi idők egyik legsikeresebb Eurovíziós dala lett, és továbbra is az Eurovíziós YouTube-csatornán a legnézettebb videók között maradt.

Ami a nyelvhasználatot illeti, a skandináv országok inkább ezt követik. Az angol nyelvű éneklés nemzetközi megközelítése szerint Dánia 1997-es dala volt az utolsó dán nyelvű dal a 2021-es versenyig. Míg a svédek 1998-ban, a norvégok 2006-ban énekeltek utoljára saját nyelvükön. A legismertebb anyanyelvű bejegyzések a már említettek voltak például a Bobbysocks *«Hadd lendüljöm»* Norvégiából, aki 1. lett az 1985-ös versenyen. Svédországból a 90-es évek eleji dalok, mint a Carola *«Elkapta a szélvihar»* vagy az örökösök *«Eloise»*. Annak ellenére, hogy meg tudják mutatni saját kultúrájukat, nyelvüket, és a mai napig őrzik a népzenei hangzást, mégis tökéletesen ismerik a jelenleg divatos pophangzás receptjét.

Csakúgy, mint a mainstream zene világpiacon, a svédek itt is remekelnek a zeneszerzésben. A svédek sok országnak adnak el dalszövegeket vagy komplett dalokat, hogy egy adott országot képviselhessenek. Az Eurovíziós Dalfesztiválon részt vevő dalok körülbelül egyharmadát svédek írják, csakúgy, mint a Billboard top 200 dalának 25%-át. Ráadásul a svédek az Eurovízió koronázatlan királyai, Svédország az Eurovízió egyik legsikeresebb versenyző országa, összesen hat győzelemmel. A 21. században Svédországnak van a legtöbb első öt eredménye is, 12-vel, összesen Svédország 26 legjobb öt eredményt ért el a versenyen. Ráadásul a svéd zeneiparban nincsenek véletlenek, a 2018-as verseny svéd résztvevője, Benjamin Ingrosso, a sokat emlegetett EDM sztár Sebastian Ingrosso, a Swedish House Mafia tagjának unokatestvére. Már a dolgozatom elején leírtam, hogy a mainstream zene és az Eurovízió Svédországban már az ABBA megjelenésekor is összekapcsolódott, mivel kölcsönösen hatnak egymásra. Ráadásul Svédországban megszokott, hogy már bejáratott énekesek is részt vesznek a svéd nemzeti válogatón, a Melodifestivalenben, amely igényes programjával európai és világszinten is megállja a helyét. Az egyik résztvevő

A 2022-es Melodifestivalen például Omar Rudberg volt, aki egy Netflix sorozatnak köszönhetően már világhírré tett szert. Nemrég pedig elkészítette az ikonikus Ace of Base dal spanyol feldolgozást, melynek címe " *Todo De Ti (Minden, amit akar)* », mert venezuelai származású. Ebből is látszik, mekkora szerepe van az Eurovízióknak a skandináv országokban, különösen a svédeknél, mint show és olyan platform, ahol képviselhetik magukat, és ahol zenéjük minél több nemzethez eljuthat.

7. Következtetés

Úgy érzem, körbejártam a témát, hogy levonjam a végső következtetést, hogy miért a skandinávok olyan sikeresek a mainstream zene világpiacán és a Billboard popslágerlistáján. Jan Gradvall és Lola Åkerström a svéd popexportról szóló 2017-es tanulmányukban ennek 8 okát fogalmazza meg, és ezt a listát követve összeállítottam az általam vélt ok-okozati összefüggéseket.

Az egyik ok, amit már többször kiemeltem, a skandináv zenei nevelés, éppen az, hogy a gyerekek kiskoruktól kezdve kapcsolatba kerülnek a zenével. A legfontosabb az a támogatás, amelyet a gyerekek a skandináv tanulmányi szervezetektől kapnak. A zenei tehetségüket fejleszteni vágyó fiatalok gyakorlóhelyiségek bérléséhez és hangszerek vásárlásához kaphatnak segítséget.

„A hangszerekhez és az órákhoz való hozzáférést az általa vezetett zeneiskolák biztosítják különböző településeken, sok gyerek próbál ki különféle hangszereket, hogy végre megtalálja azt, amiben természetesen jó.”²⁶(Gradvall; Åkerström: *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*; 2017) – írta Åkerström.

A másik fontos szempont nem csak a zenetanulás, hogy a gyerekek megtanuljanak hangszereken játszani, hanem énekelni is. Az önkormányzati zeneiskolák mellett kórusban is lehet énekelni, ma már Norvégiában és Dániában is vannak autodidakta kórusok, ahová kortól és nemtől függetlenül bárki csatlakozhat. A Svéd Kóruszövetség szerint hozzávetőleg 600 000 svéd énekel kórusban, és az egyesület körülbelül 500 kórust képvisel. Svédország erős kórushagyománya a népdaléneklés mélyen gyökerező kultúrájából ered. A harmadik fontos dolog, ami szerintem a zenéhez és az énektudáshoz kapcsolódik, az angol nyelvtudás. Nem léphetünk túl azon a tényen, hogy tudnia kell angolul énekelni ahhoz, hogy fel tudjon versenyezni a világpiacon.

²⁶Alapszöveg: "A hangszerekhez és az órákhoz való hozzáférést a különböző helyi önkormányzatok által működtetett zeneiskolák biztosítják, így sok gyerek próbálja ki magát különböző típusú hangszereken, hogy végre megtalálja, melyikben van természetesen jó." Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) – *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Lola Akinmade Åkerström, Fordította: Bokor Anna

„Annyira kicsi a hazai piac, hogy a legtöbb szakma számára fontos a kapcsolattartás az országon kívül. Ezért természetes, hogy mindenki beszél legalább egy másik nyelvet. Szinte minden svéd beszél angolul. Más európai országokkal, például Olaszországgal, Spanyolországgal és Németországgal ellentétben Svédország nem szinkronizálja az angol nyelvű tévésorozatokot és filmeket: ennek eredményeként a svédek mindennap hallanak angolul beszélni. A fiatalabb svédek, akik az internet, a számítógép, a számítógépes játékok és a zene mellett nőttek fel – ahol az angol dominál – kétnyelvűnek mondható.”²⁷(Gradvall; Åkerström:*A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, 2017)

Nem csoda, hogy olyan feltörekvő svéd előadók, mint Zara Larsson, kezdettől fogva angolul kezdtek énekelni, mert tudták, hogy ezzel nemzetközileg is ismertebbek lesznek, akár csak az ABBA, a Roxette vagy az Ace of Base.

Az ének-zene tanulás magától értetődő, az angol is, de van még egy hozzávaló ami a skandináv országokat helyezi az élre, ez pedig a technológia. Az északi régió minden tekintetben élen jár a technikai fejlődésben és ez a zeneipar szempontjából is kihat. Amikor az internet megjelent, Svédország a világon a másodikként vezette be az Egyesült Államok után. Az új technológiához való gyors alkalmazkodás képessége döntő fontosságúnak bizonyult az egyre digitalizálódó zeneiparban. A zenélés során sem léphetünk túl a számítógép használatán:

„Minden modern felvételt így vagy úgy digitalizálnak. Keverés és a szerkesztés számítógép segítségével történik. Ami pedig az olyan zenei formákat illeti, mint a techno, a house, a hip hop, a modern R&B és a synthpop, akkor minden zene számítógép segítségével szólal meg.”²⁸
(Gradvall; Åkerström:*A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*; 2017) Tehát egyrészt a már gyermekkorban megszerzett készségek és ismeretek, másrészt az országok által kínált technikai feltételek kiemelik a skandinávokat a mainstream zenei piacon. A technológiával kapcsolatban azt is meg kell jegyezni, hogy a svédek a világon elsőként kínáltak zenei streaming szolgáltatást, vezető szerepet töltenek be a zeneterjesztésben, olyan cégekkel, mint a Spotify és a Soundcloud. A Spotify a modern

²⁷Alapszöveg: „Olyan kicsi a hazai piac, hogy a legtöbb szakma számára elengedhetetlen az országon kívüli kapcsolattartás. Ezért természetes, hogy mindenki beszél legalább egy másik nyelvet. Szinte minden svéd beszél angolul. Más európai országokkal, például Olaszországgal, Spanyolországgal és Németországgal ellentétben Svédország nem szinkronizálja az angol nyelvű televíziós sorozatokat és filmeket: ennek eredményeként a svédek minden nap hallanak angolul. A fiatalabb svédek, akik az internet, a számítógép, a számítógépes játékok és a zene mellett nőttek fel – ahol az angol dominál – kétnyelvűnek mondható.” Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) –*A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Lola Akinmade Åkerström, Fordította: Bokor Anna

²⁸Alapszöveg: „Minden modern felvétel valamilyen módon digitalizálva van. A keverés és szerkesztés számítógép segítségével történik. Ha pedig olyan zenei formákról van szó, mint a techno, a house, a hip-hop, a modern R&B és a szintipop, akkor az összes zene számítógéppel szól.” Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) –*Svéd popexport – Svédország – napjaink egyik vezető popzenei nemzete*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Lola Akinmade Åkerström, Fordította: Bokor Anna

a zenei ajánlások digitális megfelelője, amelyet 2006-ban Daniel Ek és Martin Lorentzon indított el, és lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy szabadon hallgathassanak, streamelhessenek és megosszák a zeneszámok millióit számítógépen és okostelefonon. Ez a technológiai innováció a SoundClouddal folytatódott.

Szinte lehetetlen nem beletenni az ABBA hatást, amiről sokat írtam. 60- a számművészek ihlették az ABBA-t a 70-es években, akik inspirálták Roxette-et a 80-as években és így tovább... "Ezekben az évtizedekben az olyan művészek sikere, mint az ABBA, azt a magabiztosságot adta a fiatal svéd zenészeknek, hogy bár Svédország kicsi ország, még mindig képesek vagyunk jelentős hatással van a nemzetközi zenei életre."²⁹ jegyzi meg Anders Nunstedt, az Expressen napilap zenei riportere és szerkesztője. (Gradvall; Åkerström: *A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, 2017)

Ugyanígy az ABBA inspirációjának eredménye, hogy a svédek ma már szinte az összes listagyőztes előadóval együttműködnek, és a háttérben producerként és dalszerzőként dolgoznak. Ez a skandinávok szerény véleménye, a Jantelovenbe vetett hit³⁰, mint korábban említettem, hogy szeretnek a háttérben bújni és a háttérmunkát végezni ahelyett, hogy előtérben lennének, és ez tette őket olyan sikeressé. Az a tény, hogy olyan dalszerzők és producerek, mint Max Martin, Shellback vagy RedOne – hogy csak néhány svédet említsünk – fülbemászó popdalokat írnak Britney Spears, Taylor Swift, Katy Perry, Pink, Usher, Backstreet Boys, Maroon 5, Nicki Minaj, Lady számára Gaga, Pitbull és One Direction, valamint az általuk komponált dalok uralják a Billboard listákat.

Végül, de nem utolsósorban nem szabad megfeledkeznünk az Eurovízió fontosságáról sem, mint a skandinávok tévéműsora. Mi sem mutatja jobban az Eurovízió iránti szenvedélyüket, mint az, hogy 2021-ben a norvég lakosság 70%-a nézte az első elődöntőt, Svédországban pedig a Melodifestivalen, a svéd nemzeti döntőt mintegy 4 millióan nézték élőben. Ennél is fontosabb, hogy a Melodifestivalen győztese képviseli Svédországot az éves Eurovíziós Dalfesztiválon – a világ legnézettebb nem sporteseményén. Måns Zelmerlöw bécsi diadala után *Hősök*» A 2015-ös Eurovízióon Svédország hat Eurovíziós győzelmet aratott. Svédország a második legsikeresebb ország Írország után, amely hétszer nyert. Az ABBA-s Benny Andersson és Björn Ulvaeus 1974-ben megnyerték az Eurovíziót a listavezető „Waterloo”-val, és 2013-ban értek teljes kört, amikor az Eurovíziós Dalfesztivál hivatalos himnuszának megkomponálásával kapták meg őket.

²⁹Alapszöveg: "Ezekben az évtizedekben az olyan művészek sikerei, mint az ABBA, önbizalmat adott a fiatal svéd zenészeknek, hogy bár Svédország kicsi ország, még mindig nagy hatást tudunk gyakorolni a nemzetközi zenei életre." Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) *–A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet) – Svéd Pop Export. Szöveg: Lola Akinmade Åkerström, Fordította: Bokor Anna

³⁰A jelenség részletesebb leírása kibővítené a dolgozat hatókörét, ezért csak utalok rá és kifejtem.

2013 Aviciivel. Ez is mutatja, hogy az Eurovízió és a mainstream zene összeolvad, és kéz a kézben járnak Skandináviában. Ez igazán reprezentálja azt a három országot, hogy milyen jól keverik a stílusokat, innovatívan gondolkodnak és nem félnek az újdonságoktól, így meg tudják őrizni a hagyományokat és mégis modernnek.

Úgy érzem, széles körű áttekintést adtam a skandináv zeneipar minden aspektusáról, és elmagyaráztam, miért olyan sikeres ez a három kis nemzet a globális zenei piacon. A skandináv emberek egyszerűen jól tudnak zenélni, minden előfeltételük megvan, a tehetség, az eszközök, a technológia, az angol nyelvtudás, ami a nemzetközi piacon való túléléshez szükséges, emellett bátrak, innovatívak, modernek. , alázatosak és tökéletesen ismerik a munkájukat, ez teszi őket vezető nemzetekké a zeneiparban.

Szakedolgozatomat egy hasonlittal szeretném befejezni: ahogy az északiak tengeren hódították meg a világot, most tökéletesen hajóznak a zenei piac tengerében, és ugyanúgy meghódítják a világot, csak ezúttal a zenéjükkel.

8. Bibliográfia

- Jan Gradvall; Lola Akinmade Åkerström (2017) –*A svéd popexport – Svédország – ma az egyik vezető popzenei nemzet*, Stockholm (Svéd Intézet)
- Petter Dyndahl; Sidsel Karlsen; Siw Graabrek Nielsen; Odd Skårberg (2016) –*A populáris zene akadémizálása a felsőoktatásban: Norvégia esete*, Zenei oktatási kutatás
- Märta Grauers (2016) –*Poppionjärer & propaganda projekt: Kritikai diskurzuselemzés a svéd zenei csoda bemutatásáról a kulturális újságírásban*, Stockholm (Stockholmi Egyetem)
- Ferreira, FV és Waldfogel, J. (2013) –*Pop internacionalizmus: a világzene világkereskedelmének fél évszázada kiszorította a helyi kultúrát?*, The Economic Journal
- Ola Johansson (2020) –*Dalok Svédországból: A popkultúra alakítása a globalizált zeneiparban*, Palgrave Pivot
- John Seabrook (2016) –*The Song Machine: Inside the Hit Factory*, WW Norton & Company
- Fabian Holt; Antti-Ville Kärjä (2017) –*Az Oxfordi Kézikönyv a populáris zenéről az északi országokban*, Oxford University Press
- Måns Mosesson (2021) –*Tim – Avicii: Hivatalos életrajz*, Budapest (Század Kiadó 21.)

Online források:

- Legany Dénes –*A svéd zeneoktatásról. Svéd tanulmányok* (<http://www.parlando.hu/Legany.htm>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- <https://www.ansa.no/Studier-i-utlandet/For/fag/estetiske-studier-ogmusikk/musikk/sverige/> Lekérdezés dátuma: 2023.04.19.
- Világgazdaság –*Zeneipar: munka a gésen fillér, ment a ritka forint*, 2021. január 26. (<https://www.vg.hu/kozelet/2021/01/zeneipar-jobb-a-suru-filler-mint-a-ritka-forint>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- SVT Play – A svéd popcsoda (<https://www.svtplay.se/det-svenska-popundret>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- Netflix – Ez a pop (<https://www.netflix.com/title/81050786>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- Netflix – A lejátszási lista (<https://www.netflix.com/title/81186296>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.

- BBC – Nick Levine: *Max Martin: A világ legjobb popdalszerzőjének titkai*, 2019. november 19. (<https://www.bbc.com/culture/article/20191119-max-martin-the-secretsof-the-worlds-best-pop-songwriter>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- The New Yorker – John Seabrook: *Üres hely: Milyen zseni Max Martin?*, 2015. szeptember 30. (<https://www.newyorker.com/culture/cultural-comment/blank-spacewhat-kind-of-genius-is-max-martin>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- A helyi Dánia – *Dánia Eurovíziós nevezése a vikingek iránti időnk jele*, 2018. február 12. (<https://www.thelocal.com/20180212/denmarks-eurovision-entry-is-a-sign-of-our-viking-loving-times/>) Lekérdezés kelte: 2023.04.19.
- <https://zeneipar.info/> Lekérdezés dátuma: 2023.04.19.
- <https://www.billboard.com/> Lekérdezés dátuma: 2023.04.19.
- <https://eurovision.tv/> Lekérdezés dátuma: 2023.04.19.